

ვარლამ ჩერქეზიშვილი ინგლის-ბურების
ომზე (1899-1902)

VARLAM CHERKEZISHVILI ON THE ENGLISH-BOOR
WAR (1899-1902)

თამარ ანთაძე

Tamar Antadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ვარლამ ჩერქეზიშვილი, ინგლისი,
ბურები, ნიკო ბური

Keywords: Varlam Cherkezishvili, England, Boers, Niko Boer

ვაგრძელებთ დასავლეთ ევროპის ახალი ისტორიის პოპულარიზაციის საქმეში ვარლამ ჩერქეზიშვილის წვლილის გაშუქებას. აღსანიშნავია, რომ ვარლამ ჩერქეზიშვილმა თავისი ეპისტოლარული მემკვიდრეობის მეშვეობით არაერთი საინტერესო და ღირებული ინფორმაცია მიაწოდა ქართველ საზოგადოებას დასავლეთ ევროპის ახალი ისტორიის საკვანძო საკითხებზე. იგი კარგად იცნობდა ამ ეპოქის გამოჩენილი ადამიანების ცხოვრებასა და მოღვაწეობას. ეს მისი, როგორც ჟურნალისტისა და პუბლიცისტის, კიდევ ერთი დადებითი მხარეა, რომელიც საშუალებას გვაძლევს, ჩერქეზიშვილის მრავალმხრივ და მრავალფეროვან საქმიანობაზე სრულყოფილი წარმოდგენა ჩამოგვიყალიბდეს.

ვარლამ ჩერქეზიშვილი განსაკუთრებით კარგად ერკვეოდა დასავლეთ ევროპის, კერძოდ, XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე დიდი ბრიტანეთის ისტორიის საკვანძო საკითხებში. იგი ცხოვრობდა ინგლისში და იმ მოვლენების, რომლებზეც საუბრობს თავის პუბლიცისტურ წერილებში, უშუალო თვითმხილველია. ქართველი საზოგადოებისათვის ვარლამ ჩერქეზიშვილის მრავალფეროვანი საქმიანობის ეს მხარე უცნობია, აქედან გამომდინარე, ამ თვალსაზრისით საკითხის გაშუქება საინტერესოდ და აქტუალურად მივიჩნით. ეს საშუალებას მოგვცემს, შევავსოთ ქართული ისტორიოგრაფიის ამ სფეროში არსებული ხარვეზი.

ამჯერად, როგორც სათაურიდან ჩანს, ყურადღებას გავამახვილებთ ვარლამ ჩერქეზიშვილის დამოკიდებულებაზე ინგლის-ბურების ომისადმი (1899-1902). არც ერთი თემა ისეთი პოლიტიკური სიმწვავეთ არ გამოირჩეოდა იმ წლებში, როგორც ინგლის-ბურების ომი.

ვარლამ ჩერქეზიშვილი თავის პუბლიცისტურ წერილებში, რომლებიც ამ საკითხზე იბეჭდებოდა ქართულ პერიოდულ პრესაში, ქართველ საზოგადოებას საინტერესო ინფორმაციას აწვდის. სწორედ, ეს მასალა გვევლინება ჩვენს მთავარ წყაროდ. მთელ ამ მსჯელობას ისტორიოგრაფიული ხასიათი

აქვს. ის, როგორც ჟურნალისტი, ცდილობს დააფიქსიროს ამ საკითხზე თავისი პოზიცია.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე საერთაშორისო ურთიერთობების ისტორიაში არც ერთი თემა არ გამოირჩეოდა ისეთი აქტუალობით, როგორითაც ინგლის-ბურების ომი, ამიტომ ამ საკითხისადმი ვარლამ ჩერქეზიშვილის ინტერესი გასაკვირი არაა და სავსებით მართლზომიერია. საერთოდ უნდა ითქვას, რომ საქართველოში ინგლის-ბურების ომს საკმაოდ ფართო გამოხმაურება მოჰყვა, რადგან ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა ყოველთვის სარგებლობდა ქართველი საზოგადოების განსაკუთრებული სიმპათიით. ვარლამ ჩერქეზიშვილი სულაც არ წარმოადგენდა გამონაკლისს. მისი გამოხმაურება ინგლის-ბურების ომზე საქართველოში ამ საკითხისადმი დაინტერესების ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტია. ქართველი საზოგადოება თანაუგრძნობდა ბურებს და აქედან გამომდინარეობდა ნიკო ბაგრატიონის (ბურის) აქტიური მონაწილეობაც ამ ომში და მისი ბრძოლა ინგლისის წინააღმდეგ.

უნდა ითქვას, რომ ვარლამ ჩერქეზიშვილის ანალიზი ამ კონტექსტში ჯდება და, პირიქით, მის გაგრძელებად შეიძლება მივიჩნიოთ. ის ინგლისიდან უჭერს მხარს ქართულ საზოგადოებრივ აზრს, ცხადია, ამ ომში მისი სიმპათია მთლიანად ბურების მხარესაა.

ინფორმირებულობა აღნიშნულ საკითხზე მისი მსჯელობის ერთ-ერთ მთავარ ღირსებად მიგვაჩნია. ეს არ იყო შემთხვევითი და ემპირიული, ფაქტობრივი მასალის ცოდნის ლოგიკური შედეგია. ამ მოვლენებზე ინგლისელი საზოგადოების რეაგირება მის თვალწინ ხდებოდა. ჩერქეზიშვილი ამის უშუალო თვითმხილველი იყო. როგორც აღვნიშნეთ, ის ამ დროს ინგლისში იმყოფებოდა, ემიგრაციაში.

ორი აზრი არ შეიძლება არსებობდეს იმის თაობაზე, რომ ამ დაპირისპირების დროს ვარლამ ჩერქეზიშვილის სიმპათია მთლიანად თავისუფლებისათვის მებრძოლი ბურების მხარესაა,

ხოლო ინგლისელ კოლონიზატორთა საქციელს სასტიკად გმობს. იგი ინგლისელების მიერ ბურების რესპუბლიკაში ჩადენილ სისასტიკეს და მხეცობას კატეგორიულად ეწინააღმდეგება და ინგლისელ კოლონიზატორებს სამარცხვინო ბოძზე აკრავს. კოლონიზატორთა საქციელი მისთვის სრულიად მიუღებელია. ვფიქრობთ, ეს სწორი მიდგომაა.

მისთვის, როგორც ქართველი პატრიოტისა და მამულიშვილისთვის, სრულიად მიუღებელი იყო კოლონიური ომები და კოლონიური იმპერიები, როგორც იყო ინგლისი. ის თანაუგრძნობს ბურებს, მხარს უჭერს ბურების რესპუბლიკას და მათ თავისუფლებას. ინგლისის პოლიტიკა ბურების რესპუბლიკის მიმართ მიუღებლად მიაჩნია და მათ ძალადობაში სდებს ბრალს.

შეიძლება ითქვას, რომ ინგლისელი პოლიტიკოსების შეფასებისას, ვარლამ ჩერქეზიშვილი მთავარ კრიტერიუმად იღებს მათ პოზიციას და დამოკიდებულებას ინგლის-ბურების ომისადმი. რადგან უმრავლესობა მხარს უჭერდა ინგლის-ბურების ომს და მომხრე იყო ინგლისის კოლონიური პოლიტიკის, მათდამი ვარლამ ჩერქეზიშვილის დამოკიდებულება ნეგატიური იყო და ეს პოლიტიკოსები მისთვის მიუღებელი იყვნენ.

ვარლამ ჩერქეზიშვილს მხედველობიდან არ გამოორჩენია, რომ ინგლისის მთავრობისაგან განსხვავებით, ბურების ბრძოლას თავისუფლებისათვის მხარს უჭერდა მსოფლიო საზოგადოება.

მაშ ასე, შეიძლება ითქვას, რომ ვარლამ ჩერქეზიშვილის ეპისტოლარულ მემკვიდრეობას წითელ ხაზად გასდევს თავისუფლებისათვის მებრძოლი ბურების რესპუბლიკისადმი სიმპათია და ის ინგლისელი დამპყრობლების საქმიანობას მეტისმეტად კიცხავს. რა თქმა უნდა, ეს არ იყო შემთხვევითი და ქართული რეალობის ერთ-ერთი გამოძახილი შეიძლება ყოფილიყო. იქნებ ძალზე შორეული ასოციაციაა, მაგრამ გვეჩვენება, რომ ქართველ ავტორს ინგლის-ბურების ომზე წერის დროს საქართველო უდგას თვალწინ, ხოლო ინგლისის

მთავრობის უსამართლო და უღირსი საქციელი რუსეთის ვერაგულ მოქმედებას აგონებს. კატეგორიულად არაფერს ვამტკიცებთ, ეს მხოლოდ ჩვენი ფრთხილი ვარაუდია.

ლიტერატურა:

ჩერქეზიშვილი, ვ. (2011). თხზულებანი, ტ.1, თბილისი: „კარპედიემა“.
ნამორაძე, ნ. (1990). ახალი ისტორია. თბილისი: თბილისის უნი-
ვერსიტეტის გამომცემლობა.

Varlam Cherkezishvili, an outstanding Georgian politician and journalist, made a significant contribution in the popularization of the world history in Georgia. In his epistolary heritage, he reveals a thorough knowledge of the key issues of the recent history of Western Europe. He is well aware of the life and works of the famous public figures of the given epoch. The paper focuses on an interesting aspect of Varlam Cherkezishvili's works, without which the analysis of his journalistic activities would be incomplete.

Varlam Cherkezishvili was especially knowledgeable in the history of Western European countries, especially the history of England of the XIX-XX centuries. This is not surprising, because he lived in England and witnessed the events discussed in his publicist works. This aspect of Varlam Cherkezishvili's heritage is yet unknown to the Georgian society. Therefore, it is important to cover the issue, because this will enable fill the gap in the Georgian historiography.

The paper focuses on Varlam Cherkezishvili's attitude to the war between England and the Boor Republic (1899-1902). The research is topical and interesting, because the issue of English-Boor war was very acute in the given epoch. Although Varlam Cherkezishvili has not written a special paper dedicated to this war, he expressed his opinions regarding the issue in various works. His position is both interesting and transparent. In his publicist letters, published in the

Georgian periodicals, he provides interesting information about the English-Boor war. This material has formed the main source of our research.

On the boundary of the XIX-XX centuries, none of the issues was as topical for the international relations as the English-Boor war. Therefore, it is not surprising that Varlam Cherkezishvili was interested in the issue. In general, the above-mentioned war was widely discussed in Georgia, because the national liberation movement had always aroused the interest of the Georgian society. Varlam Cherkezishvili's opinion regarding the English-Boor war is one of the components of this interest. He addressed the Georgian society from England.

Varlam Cherkezishvili's correct evaluation of the English-Boor war and his knowledgeable ability regarding the issue is a logical result of his awareness of the empirical-factual material. The chief merit of Varlam Cherkezishvili's argumentation regarding the war is that he fully sympathizes with the Boors. Varlam Cherkezishvili condemns the cruel acts committed by the English in the Boor Republic. He severely criticizes the English colonists for the annihilation of the peaceful population. Such attitude is correct and it should be considered a great merit of his journalistic activities.

Varlam Cherkezishvili underlines the fact that, unlike the English government, the English society supported the Boors' aspiration to freedom. This forms one of the positive aspects of Varlam Cherkezishvili's argumentation regarding the issue of the English-Boor war.

References:

Cherkezishvili, V. (2011). Tkhzulebani, t. I. [Works, volume 1]. Tbilisi: Karpedieme.

Namoradze, N. (Ed.) (1990). [Recent History, Part II]. Tbilisi: Tbilisi University Press.